

POLICIE VE ŠKOLE

Dvě důležitá a někdy opomíjená procesní práva žáků

V případech, kdy policie prověřuje ve škole protiprávní jednání žáků, vyžaduje po žácích, aby podali vysvětlení ve věci. V předcházejícím příspěvku (viz UN 21) jsem vysvětloval právo zákonných zástupců žáka být přítomen podání vysvětlení svého dítěte. Nepřítomnost zákonných zástupců u podání vysvětlení nebo výslechu dítěte může omezit právo dítěte na právní pomoc a omezit právo na důvěrníka.

Právo žáka na právní pomoc

Ve škole, kdy policie požaduje vysvětlení po **mladistvém** žákovi,¹ nemělo by se vůbec stát, že by zákonní zástupci nevěděli o probíhající podání vysvětlení nebo výslechu svého dítěte. Policie musí **vždy** vyzkoušet zákonného zástupce mladistvého žáka nebo studenta o prováděném úkonu s mladistvým. Záleží pak na zákonném zástupci, zda bude u podání vysvětlení nebo výslechu svého potomka. Zákonní zástupci mladistvého se mohou účastnit všech úkonů, kterých má právo účastnit se mladistvý.²

Zákonní zástupci žáků mladších 15 let nemají nikde v zákoně uvedeno toto právo účastnit se všech úkonů, kterých má právo účastnit se dítě mladší 15 let. Příslušníci Policie ČR nemohou rodičům zakázat být u výslechu svého dítěte nebo při podání vysvětlení svého dítěte, neboť „státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.“³

Trestní řád⁴ stanoví, že o úkonu s nezletilým je třeba vyzkoušet jeho zákonného zástupce. Ze zákona tedy vyplývá, že Policie ČR naplní literu zákona, pokud vyzkouší pouze **jednoho** zákonného zástupce. Pokud má žák např. dva zákonné zástupce, doporučuji feditelům, aby si o vyzkoušení rodičů (zákonných zástupců) učinili záznam, ve kterém bude uvedeno, který z rodičů byl informován a kdy a kým byl informován. Doporučuji informovat oba zákonné zástupce, neboť za výchovu dítěte odpovídají oba rodiče. Osobně znám případ, kdy se otec dověděl o nevhodné činnosti svého potomka náhodou a pak rozčilený atakoval školu, že nebyl školou informován o tom, že jeho dítě vyslýchala policie ve škole. Manželka mu o věci nic neřekla, neboť „chránila“ své dítě. Samozřejmě jsou i případy, kdy není účelné některého ze zákonných zástupců informovat

o probíhající šetření, např. hrozí střet zájmů mezi rodičem a dítětem.

Je důležité, aby nebyly kráceny práva dětí do věku 15 let, neboť zákonní zástupci, pokud budou vědět o přítomnosti policie ve škole, mohou zajistit **právní pomoc** dítěti.⁵ Právní pomoc znamená, že dítěti zajistí advokáta, který bude dítěti nápomocen. O tom, že dítě do věku 15 let má právo na **advokáta**, by mělo být před podáním vysvětlení příslušníky Policie ČR poučeno jednak dítě, a také jeho zákonní zástupci. Nejsem přesvědčen, že se tak vždy na školách děje.⁶

To, že právo na právní pomoc i pro žáky a studenty má silnou podporu i v Listině základních práv a svobod, je nezpochybnitelné: „Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“⁷

Pokud by samozřejmě nastal případ, že s žákem mladším 15 let byly již dříve prováděny služební úkony za účasti advokáta, a policii se nepodařilo vyzkoušet zákonného zástupce žáka, policie by měla vyzkoušet tohoto advokáta a za jeho přítomnosti by měla provést se žákem mladším 15 let služební úkon.

Právo žáka na důvěrníka

V souvislosti s přijetím zákona o obětech trestných činů⁸ byl do trestního řízení a řízení ve věcech mládeže pro posílení procesních **práv obětí** zaveden institut důvěrníka jako subjektu poskytujícího pomoc. **Důvěrník** v těchto řízeních vystupuje jako psychologická a emocionální podpora dítěte.

Výslech dítěte je pro dítě psychologickou zátěží a institut důvěrníka má sloužit tomu, aby dítě mělo nablízku osobu, kterou zná a které důvěřuje a jež mu

v průběhu výslechu pomůže s vyjádřením jeho vlastního názoru. Dítěti musí být umožněno, aby si v souladu se svou vůlí **zvolilo osobu, které důvěřuje**, tzv. důvěrníka, který bude osobně přítomen výslechu dítěte.⁹ O tomto právu musí být dítě (včetně zákonných zástupců) poučeno. Není tedy vyloučeno, aby si dítě vybralo za důvěrníka např. svou **paní učitelku**.

Důvěrník by v průběhu výslechu neměl sám za dítě mluvit, neměl by vyjadřovat svůj vlastní názor na položenou otázku nebo svůj názor na to, jak by asi dítě chtělo odpovědět, ani by neměl dítě navádět k určitým odpovědím. Jeho funkce by měla spočívat v tom, že dítě psychologicky podpoří, pomůže mu, aby vyjádřilo svůj skutečný názor, a pokud to bude potřeba, důvěrník zprostředkuje názor vyjádřený dítětem vyslýchajícímu.¹⁰

Může však dohlédnout na to, aby byla výpověď dítěte vyslýchajícím správně pochopena a zaznamenána. Vzhledem k tomu, že **dobrý pedagog** velmi dobře zná „normální“ chování žáka, včetně jeho neverbální komunikace, může rozpoznat, že i když dítě tvrdí, že poučení rozumí (dítě vyhoví autoritě), že tomu tak není z reakce vyslýchávaného dítěte, a může si na místě ověřit vhodnými dotazy, zda dítě poučení porozumělo vzhledem k jeho věku, momentální situaci a rozpoložení. Takže roli důvěrníka vidím nejenom v podpoře dítěte, ale také v zajištění práv dítěte a řádném objasnění případu.

Právo na doprovod důvěrníkem k úkonům trestního řízení má pouze a **jen dítě, které se stalo obětí trestného činu**, provinění nebo činu jinak trestného.¹¹ Institut důvěrníka byl zaveden pro posílení práv poškozených, tedy obětí trestných činů, také s ohledem na omezení sekundární viktimizace.

⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 404/2012 Sb., změna občanského soudního řádu, Zvláštní část, k bodu 8 (§ 100 odst. 4)

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Viz § 21, zák. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

¹ Osoba mladistvá je ve věku 15 až 18 let.

² § 43 odst. 1 zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

³ Čl. 2 odst. 2 LZPS

⁴ § 158 odst. 5 trestního řádu

⁵ Tamtéž.

⁶ Kompletní poučení před podáním vysvětlení: v knihách Policie ve škole a Policie a moje dítě.

⁷ Čl. 37 odst. 2 LZPS

⁸ Zák. č. 45/2013, o obětech trestných činů

Ing. Bc. Luděk Cuták, plk. v. v., specialista na trestní právo mládeže, 28 let praxe u Policie ČR jako kriminalista, vyšetřovatel, učitel práva a vedoucí pracovník

